

Wat betekenen de verkiezingsprogramma's voor GEHANDICAPTEN?

de concrete toezeggingen van de partijen per onderwerp

VN-verdrag

Toegankelijkheid

Werk

Onderwijs

Sport

Zorg

Marktwerving

Eigen risico en eigen bijdrage

Nieuw Zorgstelsel

PGB

Mantelzorg

Kostendelersnorm (mantelzorgboete)

Ondersteuning

Grondwet

Uitbreiding van artikel 1

Mogelijk maken om wetten te toetsen aan de Grondwet

VN-VERDRAG

PvdA

Wij willen de toegankelijkheid voor mensen met een beperking maximaal maken. **Wij voeren de 'Agenda 22'** uit, het actieprogramma voor uitvoering van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking. De gebarentaal erkennen we als officiële taal. Publieke en collectief gefinancierde instanties worden verplicht om alle informatie digitaal toegankelijk te hebben voor mensen die blind of slechtziend zijn. Dat geldt ook voor de beschikbaarheid van gebarentaal voor mensen die doof of ernstig slechthorend zijn.

SP

In artikel 1 van de Grondwet wordt expliciet gemaakt dat discriminatie op grond van seksuele geaardheid, leeftijd en handicap niet is toegestaan. We maken vaart met de uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking.

CDA

Participatie van mensen met een handicap is een zaak van de samenleving, ieder heeft hier zijn rol. Met de ratificering van het VN Verdrag voor de Rechten van mensen met een handicap heeft Nederland een belangrijke stap gezet naar een inclusieve samenleving. Hiermee is participatie nog geen feit. De overheid, het bedrijfsleven en de samenleving als geheel dienen samen de implementatie ter hand te nemen, zodat iedereen kan participeren ongeacht zijn of haar beperkingen of leeftijd.

D66

Ook mensen met een beperking moeten de vrijheid krijgen om in de samenleving volwaardig mee te kunnen doen. Dit vraagt om een toegankelijke samenleving en het wegnemen van drempels. Daarom heeft D66 het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap met kracht ondersteund. **Toegankelijkheid moet de norm worden; ontoegankelijkheid de uitzondering.** Het gaat daarbij bijvoorbeeld om fysieke toegankelijkheid van gebouwen of openbaar vervoer, maar ook bijvoorbeeld de toegankelijkheid van informatie, zoals websites die raadpleegbaar zijn voor mensen die blind of slechtziend zijn.

Het is nu aan de gemeenten om er in de praktijk op toe te zien dat barrières voor mensen met een handicap, bijvoorbeeld dat assistentiehonden nog steeds niet overal welkom zijn terwijl dit wel in de wet is opgenomen, worden weggenomen. D66 zet zich ervoor in dat deze wetgeving op alle niveaus wordt nagevolgd.

ChristenUnie

We zijn erg blij met de ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Veel zaken zijn lastig te regelen voor mensen met een handicap. Onderwijs, werk, uitgaan, verhuizen, internet en openbaar vervoer zijn niet vanzelfsprekend. Dit geldt niet alleen voor de groep met zwaardere vormen van een lichamelijke, geestelijke of zintuiglijke beperking, maar bijvoorbeeld ook voor de groep mensen met een licht verstandelijke beperking. Voor hen wordt de samenleving sluipenderwijs steeds ingewikkelder. Met de ratificatie is de integratie van mensen met een beperking in onze samenleving echter niet af. Nu komt het erop aan dat onze samenleving écht inclusief wordt. Dat gaat over veel meer dan goede zorg en toegankelijkheid. Mee kunnen doen moet voor iedereen gewoon kunnen zijn.

GroenLinks

Nederland leeft het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap na. Het recht op mobiliteit en meedoen van gehandicapten wordt daarmee gewaarborgd.

Partij voor de Dieren

De overheid bevordert de gelijke rechten van mensen met een beperking. Toegang tot publieke voorzieningen en openbare instellingen en vervoer behoren vanzelfsprekend te zijn, ook voor mensen met een beperking en mensen die afhankelijk zijn van een hulphond. **Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap wordt strikt nageleefd.**

Artikel 1

Belangrijke mensenrechtenverdragen krijgen rechtstreekse werking in Nederlands recht. Dit betreft in ieder geval het Kinderrechtenverdrag, het Vrouwenrechtenverdrag en het Verdrag voor Mensen met een Beperking.

TOEGANKELIJKHEID

VVD

Stemmen doen we weer elektronisch. Er zijn tegenwoordig manieren waarop dat veilig kan. Bij stemmen met potlood is de kans op fouten met tellen veel groter. **Elektronisch stemmen is ook voor mensen met een beperking een belangrijke stap.**

PvdA

Er wordt aparte aandacht gegeven voor toegankelijkheid van (nieuwe) media voor doven en slechthorenden met ondertiteling en Tolken Gebarentaal.

De gebarentaal erkennen we als officiële taal. Publieke en collectief gefinancierde instanties worden verplicht om alle informatie digitaal toegankelijk te hebben voor mensen die blind of slechtziend zijn. Dat geldt ook voor de beschikbaarheid van gebarentaal voor mensen die doof of ernstig slechthorend zijn.

Al het openbaar vervoer wordt toegankelijk gemaakt voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze eis zal bij alle aanbestedingen worden opgenomen. Speciale inzet moet komen op verdergaande samenwerking tussen de vervoerders op punt van vergemakkelijken van het gebruik van de OV-chipkaart.

SP

Ouderen en mensen met een beperking krijgen meer keuzevrijheid om te (blijven) wonen waar ze graag wonen, door woningen en de woonomgeving levensloopbestendig te maken. **Overheidsgebouwen, bedrijven en instellingen moeten altijd toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Voor nieuwbouw is toegankelijkheid de richtlijn,** voor bestaande bouw wordt gekeken naar passende oplossingen, in overleg met de belangengroepen.

Overheden en publieke dienstverleners zullen verder moeten digitaliseren en daarbij ook het goede voorbeeld moeten geven. **Alle digitale uitingen van de overheid zijn veilig en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking.**

We voeren gratis openbaar stads- en streekvervoer in voor 65-plussers (Gratis bus voor 65+). Hiermee bevorderen we de mobiliteit en de sociale contacten van ouderen. **Mensen met een beperking moeten zoveel mogelijk zelfstandig gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. Stations en treinen en andere vormen van openbaar vervoer gaan we hiervoor beter inrichten.**

D66

D66 staat voor de vrijheid om jezelf te zijn. Ook mensen met een beperking moeten de vrijheid krijgen om in de samenleving volwaardig mee te kunnen doen. Dit vraagt om een toegankelijke samenleving en het wegnemen van drempels. Daarom heeft D66 het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap met kracht ondersteund. **Toegankelijkheid moet de norm worden; ontoegankelijkheid de uitzondering.** Het gaat daarbij bijvoorbeeld om fysieke toegankelijkheid van gebouwen of openbaar vervoer, maar ook bijvoorbeeld de toegankelijkheid van informatie, zoals websites die raadpleegbaar zijn voor mensen die blind of slechtziend zijn.

Het is nu aan de gemeenten om er in de praktijk op toe te zien dat barrières voor mensen met een handicap, bijvoorbeeld dat assistentiehonden nog steeds niet overal welkom zijn terwijl dit wel in de wet is opgenomen, worden weggenomen. D66 zet zich ervoor in dat deze wetgeving op alle niveaus wordt nagevolgd.

ChristenUnie

De Nederlandse en Friese taal, **evenals gebarentaal, worden grondwettelijk verankerd.** Op gelijke wijze wordt in het Caribisch deel van Nederland recht gedaan aan de overige talen in het Koninkrijk, Papiaments en Engels.

De overheid zorgt ervoor dat websites en belangrijke momenten in het publieke debat (bijvoorbeeld vragenuur en persconferentie minister-president) toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Publieke gebouwen behoren toegankelijk te zijn.

Gemeenten gaan aan de slag met het ontwikkelen én uitvoeren van een lokale inclusie-agenda.

Toegankelijkheid de norm. Samen met provincies en vervoerders worden stations en haltes aangepast, zodat deze versneld volledig toegankelijk worden voor mensen met een beperking.

Groen Links

Het openbaar vervoer en de publieke ruimte worden beter toegankelijk voor ouderen, mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking of een psychiatrische aandoening.

Partij voor de Dieren

Vanuit elke woonkern zijn de onderwijs- en zorginstellingen en de overheidsdiensten met het openbaar vervoer goed bereikbaar, ook voor mensen met een lichamelijke beperking. Het openbaar vervoer wordt betrouwbaar, betaalbaar en toegankelijk, ook op het platteland.

Treinstations worden beter toegankelijk gemaakt voor ouderen, mensen met een beperking en fietsers, met voldoende en veilige fietsenstallingen. Het OV-fiets systeem wordt ingevoerd op alle treinstations en alle belangrijke OV-knooppunten.

De overheid bevordert de gelijke rechten van mensen met een beperking. **Toegang tot publieke voorzieningen en openbare instellingen en vervoer behoren van- zelfsprekend te zijn, ook voor mensen met een beperking en mensen die afhankelijk zijn van een hulphond.** Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap wordt strikt nageleefd.

50PLUS

De overheid zorgt voor 'deur-tot-deur' maatwerk en kostenreductie voor de reiziger.

Bij elk perron en elke halte komen zitplaatsen voor ouderen en gehandicapten.

De marktwerking in het openbaar vervoer wordt teruggedraaid.

Openbaar vervoer, met in elke trein voldoende toiletten, moet toegankelijk zijn voor mindermobiele reizigers.

Het aanschaffen van en reizen met een digitaal plaatsbewijs (zonder print) moet op korte termijn mogelijk zijn.

Er komt een publiekscampagne om opstaan voor ouderen en mindervaliden in het openbaar vervoer te stimuleren.

Vrijzinnige Partij

Uitgangspunt voor vrijzinnige politiek is dat mensen ruimte moeten krijgen voor ontplooiing om vrij te kunnen zijn.

Daarom is de Vrijzinnige Partij voor een volledig inclusief-beleid. Onze samenleving moet ook mensen met een beperking de kans geven om mee te blijven doen en hun talenten ten volle te benutten.

Dat betekent ook, dat wij stoppen met praten over deze doelgroep en beginnen met overleggen met deze doelgroep.

Mensen met een beperking lopen tegen extra kosten aan. De Vrijzinnige Partij kiest voor oplossingen die leiden tot een betere inzet van bestaande middelen in de gehele welzijns- en zorgsector. Voorbeeld in het vervoer is het gebruik van een busje van een verzorgingshuis ten behoeve van mensen met een beperking in de omliggende wijk. Herinvoering van de maatschappelijke stage kan hier net als bij seniorensteun ook aan bijdragen.

Piratenpartij

Internetsites van publiek gefinancierde instellingen moeten altijd toegankelijk zijn voor mensen met een handicap. Volgens het Besluit Kwaliteit Rijksoverheidswebsites moeten alle overheidswebsites sinds 2010 voldoen aan webrichtlijnen om dit te bewerkstelligen. Veel sites voldoen echter niet of onvoldoende aan deze richtlijnen. Internetsites van publieke instellingen moeten altijd deze webrichtlijnen volgen, en krijgen tot 2018 om hieraan te voldoen. Aanpassingen aan deze sites mogen vanaf 2018 alleen gedaan worden mits conform dezelfde webrichtlijnen.

Artikel 1

De overheid doet bij voorkeur zaken met bedrijven die **ITS keurmerk** dragen. De Integrale Toegankelijkheidsstandaard wordt gehanteerd door bedrijven om de toegankelijkheid voor fysiek beperkten te vergroten.

Toegang tot internet is een basisrecht en wordt gezien als collectieve infrastructuur. Dus gratis landelijke dekking voor iedereen: 'Always online'.

WERK

VVD

Emancipatie en diversiteit kun je niet afdwingen via wetten. Wij zijn daarom tegen wettelijk verplichte quota voor bijvoorbeeld het aantal vrouwen, allochtonen of arbeidsgehandicapten dat organisaties in dienst moeten nemen. Diversiteit is in het eigen belang van organisaties omdat ze dan simpelweg beter presteren. Dit wordt ook door steeds meer organisaties onderkend en toegepast. Daarbij moeten de talenten en capaciteiten van mensen centraal staan, niet hun geslacht, afkomst of beperking. **Als je een beperking hebt, bieden wij wel begeleiding op de werkvloer of een vergoeding voor aanpassing van de werkplek aan.** Zo vergroten we de kans op een baan.

PvdA

De harde afspraken over banen voor mensen met een arbeidsbeperking in reguliere bedrijven en bij de overheid moeten worden gehandhaafd. Als de overheden en bedrijfsleven onvoldoende presteren, dan gaat de quotumwet in. **Overheden worden verplicht om de komende jaren 25.000 werkplekken aan te bieden aan mensen met een arbeidsbeperking. Bedrijven creëren er de komende jaren minimaal 100.000. Voor mensen die niet regulier aan het werk kunnen, worden 30.000 nieuwe beschutte werkplekken gecreëerd.**

Er moet meer aandacht zijn voor de positie van Wajongers. Wij willen ervoor zorgen dat mensen met een zwaardere arbeidsbeperking ook kansen krijgen om aan het werk te komen.

CDA

Voor de eerder voorgestelde verlaging van belasting op laagbetaald werk en de substantiële verlaging van de lasten voor werkgevers vragen we als tegenprestatie van de werkgevers een toezegging om het aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking te verhogen. Tegelijkertijd willen we de regelingen waarop werkgevers een beroep kunnen doen wanneer zij mensen met een arbeidsbeperking in dienst nemen - loonkostensubsidie of loondispensatie - versterken en vereenvoudigen. Hierin dient de overheid het goede voorbeeld te geven. Het quotum voor arbeids-gehandicapten wordt afgeschaft.

D66

Als ouderen, gehandicapten of mensen met een andere achtergrond ten onrechte worden buitengesloten, pakken we die discriminatie en kansenongelijkheid aan. Met een sterk vangnet zorgen we dat mensen niet buiten de boot vallen. We willen een samenleving van vrije mensen: met en voor elkaar.

Ten slotte willen we met name mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt, zoals ouderen, mensen met een arbeidsbeperking en mensen met een niet-westerse achtergrond of vluchtelingen een eerlijkere kansen geven op passend werk. Het is ons doel dat over vier jaar veel meer mensen gelukkig aan het werk zijn.

Meer kansen op de arbeidsmarkt voor mensen met een arbeidsbeperking

Wij willen het talent van mensen met een arbeidsbeperking niet onbenut laten en zorgen dat zoveel mogelijk mensen de kans hebben mee te doen.

Dit begint met zorgen dat bestaande regelingen blijven bestaan, beter worden gebruikt en werkgevers deze kennen. Daarnaast willen wij dat werkgevers die vooroplopen daarvoor erkend worden. Dit kan bijvoorbeeld via een zogenaamd Two Ticks-keurmerk voor werkgevers die aangeven dat ze sollicitanten niet zullen afrekenen op hun beperking en ze automatisch uitnodigen voor een gesprek als ze enigszins voldoen aan de eisen, zoals inmiddels door veel bedrijven in het Verenigd Koninkrijk wordt gedaan. Sociale ondernemingen worden bij goed gedrag fiscaal beloond.

Arbidsgehandicapten krijgen meer kansen op werk door onterechte vooroordelen te bestrijden, werkgevers beter bekend te maken met bestaande regelingen en vraag en aanbod beter te op elkaar af te stemmen.

We bestrijden discriminatie op de arbeidsmarkt door regels beter te handhaven en door transparantie en voorlichting. We richten ons in het bijzonder op discriminatie van vrouwen, oudere werknemers, arbeidsgehandicapten en mensen met een niet-westerse achtergrond.

ChristenUnie

Voor mensen met een beperking is het nog steeds moeilijk om aan een baan te komen.

De ChristenUnie stelt werkgevers in staat de overmatige kosten van mantelzorgverlof bij de overheid in rekening te brengen en stelt daartoe een mantelzorgfonds in.

De overheid moet meer arbeidsgehandicapten in vaste dienst nemen.

Beschut werk is waardevol.

Hiervoor stelt de ChristenUnie structureel extra middelen beschikbaar voor gemeenten.

Werkgevers die mensen met een arbeidsbeperking in dienst nemen, krijgen een hoger loonkostenvoordeel.

Er zijn in Nederland heel veel werkgevers die graag mensen met een arbeidsbeperking willen aannemen. De overheid moet de partner zijn van die ondernemers, onder meer door **betere hulp bij bemiddeling**.

Wanneer een bedrijf diensten inkoop bij een bedrijf dat grotendeels werkt met arbeidsgehandicapten (bijvoorbeeld een sociale onderneming), dan moet dat kunnen meetellen voor de banenafpraak die is gemaakt met de werkgevers.

Het huidige systeem om arbeidsgehandicapten aan het werk te helpen focust helemaal op het verdienvermogen van mensen. Dat is te eenzijdig. Ook wie wel het minimumloon kan verdienen, maar kampt met een arbeidsbeperking, heeft soms hulp nodig bij het vinden van de juiste baan. Deze mensen hebben recht op ondersteuning en begeleiding.

Het moet makkelijker en goedkoper worden voor werkgevers om bij het UWV werkplekaanpassingen aan te vragen voor arbeidsgehandicapten.

GroenLinks

Bedrijven en organisaties krijgen een quotum voor het in dienst nemen van mensen met een beperking.

Gemeenten krijgen de regie in het vormgeven van een inclusieve arbeidsmarkt en krijgen hiervoor voldoende budget. **De bestaande infrastructuur van sociale werkbedrijven wordt hiervoor behouden.**

SGP

Er wordt niet bezuinigd op de financiële regelingen om mensen met een beperking aan het werk te krijgen.

Het quotum voor de inzet van mensen met een beperking ontmoedigt de inzet van werkgevers richting degenen die buiten de doelgroep vallen en is dus onwenselijk.

De overheid blijft haar verantwoordelijkheid voor het inschakelen van mensen met een beperking nemen door zowel in het eigen personeelsbestand als in aanbestedingen oog voor hen te hebben. Daarnaast moeten (financiële) tegemoetkomingen beschikbaar zijn om werkgevers voldoende te stimuleren, zeker ook kleine werkgevers.

DENK

Vóór diversiteitsquota voor vrouwen, mensen met een migrantenachtergrond en mensen met een beperking als bewindspersonen en overheidspersoneel, zodat de overheid een afspiegeling vormt van de bevolking.

Artikel 1

Gelijkwaardigheid in ontplooiing en emancipatie

Chronische zieken en ex-kanker patiënten worden niet uitgesloten op de arbeidsmarkt en in de maatschappij.

ONDERWIJS

PvdA

Wij willen de effecten van het studievoorschot monitoren en zo nodig bijstellen. Wij letten daarbij met name op de positie van kinderen uit armere gezinnen en de doorstroom van mbo naar hbo. Studenten met een beperking krijgen extra compensatie bij onvermijdbare studievertraging.

SP

Passend onderwijs is nu teveel knellend onderwijs. **Het speciaal onderwijs blijft gegarandeerd voor leerlingen met een (ernstige) beperking, gedragsproblemen of zeer lage intelligentie.** We investeren in specifieke leerprogramma's met kleine klassen en voldoende ondersteuning. Speciale programma's voor hoogbegaafden worden beschermd.

Taal- en inburgeringsonderwijs laten we niet over aan de markt. Dit onderwijs wordt laagdrempelig, gratis en **toegankelijk** georganiseerd, in de buurt, op scholen en op het werk. Ook komt er extra taalonderwijs bij de publieke omroep, via tv, radio en internet.

CDA

Het leenstelsel vergroot de scheidslijn tussen hoger- en laagopgeleiden in onze samenleving en de toegankelijkheid van het onderwijs staat op het spel. Wij willen daarom het huidige leenstelsel terugdraaien en de basisbeurs voor de bachelorfase opnieuw invoeren. De kwaliteitsimpuls in het hoger onderwijs blijft nodig, kwaliteitsdoelen moeten vooraf helder geformuleerd worden en draagvlak hebben. De OV-studentenkaart blijft bestaan.

D66

Of leerlingen nu achterblijven of juist hoogbegaafd zijn, of achterblijven omdat ze hoogbegaafd zijn: D66 wil hun leerrecht wettelijk verankeren. Voor kinderen die extra zorg nodig hebben, zijn extra budgetten beschikbaar. D66 wil het toekennen van deze budgetten eenvoudiger maken. Een aanvraag door school en ouder moet in principe voldoen. **Passend onderwijs moet ook voorzien in specifieke behoeften van leerlingen met beperkingen. In sommige gevallen is en blijft speciaal onderwijs door vakspecialisten noodzakelijk.**

ChristenUnie

Kinderen met een beperking horen de zorg en begeleiding te krijgen die ze nodig hebben. Studenten die geen rijke ouders hebben mogen geen financiële drempel ervaren om door te studeren. Het leenstelsel zorgt echter voor een stapeling van schulden onder jongeren.

Inclusief en passend onderwijs. Ieder kind heeft het recht om mee te doen. **Er komt meer ruimte voor maatwerk voor kinderen met een beperking of chronische ziekte, bijvoorbeeld om lestijden aan te passen.**

Speciaal onderwijs blijft nodig. **Budgetten en regelingen in onderwijs en zorg worden eenvoudiger, bijvoorbeeld voor leerlingen met een (ernstige) meervoudige beperking.**

Kinderen met een (verstandelijke) beperking krijgen zoveel mogelijk een plek in het passend onderwijs. Ook kinderen met een zeer ernstige beperking (meervoudig complex gehandicapt) willen leren.

GroenLinks

Het passend onderwijsstelsel is nog niet geslaagd. Te veel kinderen zitten thuis en leerkrachten ervaren in klassen met kinderen met functiebeperking nog enorm veel werkdruk. Kinderen vallen daardoor tussen wal en schip en krijgen niet het onderwijs dat ze nodig hebben. Er komt meer geld voor kleinere klassen, het inschakelen van extra begeleiding en ondersteuning en zo nodig voor het speciaal onderwijs.

Leerplichtambtenaren krijgen doorzettingsmacht om kinderen met een beperking op scholen te plaatsen.

Er komt landelijk één definitie van basiszorg dat de minimum ondersteuning omschrijft die iedere school moet bieden. **Leerlingen met een (meervoudige) beperking die geen regulier onderwijs kunnen volgen, kunnen kosteloos onderwijs volgen of naar de dagbesteding.** Voor het onderwijsdeel en de onderwijs ondersteuning wordt geen eigen bijdrage uit het persoonsgebonden budget gevraagd.

Studenten met een functiebeperking krijgen een aanvullende beurs.

DENK

Vóór het toegankelijk houden van het speciaal onderwijs voor kinderen die voor hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling daar voordeel bij hebben. Wij maken een einde aan de neiging om kinderen zonder passende ondersteuning te plaatsen in het regulier onderwijs.

Vrijzinnige Partij

Ook kinderen met beperkingen schrijven we niet af door ze “bezigheidstherapie” te geven. We geven hen juist kansen door nieuwe methodes, die speciaal voor hen ontwikkeld zijn, toe te passen.

Piraten Partij

Scholen dienen toegankelijk te zijn voor kinderen met een beperking. Het uitgangspunt moet zijn de student zoveel mogelijk tegemoet te komen zoals omschreven in de Wet Gelijke Behandeling. **Om te voorkomen dat scholen uit financiële overwegingen weigeren studenten te helpen wordt de bijdrage vanuit de overheid vergroot.** Eventuele extra hulpmiddelen tijdens het volgen van een opleiding worden in bruikleen gegeven of vergoed.

Artikel 1

Leerplichtambtenaren krijgen doorzettingsmacht om kinderen met een beperking op scholen te plaatsen. Er komt **extra budget** voor steunleraren voor kinderen die meer aandacht verdienen.

SPORT

ChristenUnie

Sport is belangrijk voor onze gezondheid. De ChristenUnie wil sport voor iedereen, in het bijzonder jongeren, toegankelijk maken. **Ook gehandicaptensport is belangrijk.** Sport helpt om mensen (weer) in beweging te krijgen, te participeren, met anderen plezier te maken en respectvol met elkaar te leren omgaan. Overheidsgeld wordt daarom ingezet voor de breedtesport en niet voor zaken als betaald voetbal.

ZORG

Marktwerking

Eigen risico en eigen bijdrage

Nieuw Zorgstelsel

PvdA

De PvdA schaft het eigen risico in de zorg af.

We betalen het met zijn allen door een beperkte opslag op de belastingtarieven.

Goede samenwerking tussen gemeenten, verloskundigen, consultatiebureaus en scholen is cruciaal. Door problemen vroegtijdig te signaleren voorkomen we escalatie en zorgen we dat kinderen zo snel mogelijk de juiste zorg krijgen. Gemeenten moeten zorgen voor voldoende expertise in de wijkteams op het gebied van kindermishandeling, verstandelijke beperkingen, jeugd-ggz en verslaving.

Pvv

Eigen risico zorg geheel afschaffen

Terugdraaien bezuinigingen thuiszorg, ouderenzorg, méér handen aan het bed.

SP

MET UW STEUN:

Voeren we een Nationaal ZorgFonds in, schaffen we het eigen risico af en zorgen we voor voldoende zorgpersoneel.

Ziek zijn is geen keuze en daarom schaffen we het eigen risico af. De ziektekostenpremies maken we inkomensafhankelijk. Mensen met een middeninkomen en een lager inkomen zullen hiervan profiteren.

Om te voorkomen dat het per gemeente verschilt welke zorg mensen krijgen, voeren we een gemeentelijk basispakket in voor thuiszorg, dagbesteding en ondersteuning voor mantelzorg (respijtorg). Door gemeenten voldoende middelen te geven voor zorgtaken wordt de eigen bijdrage overbodig. Geld dat bestemd is voor zorg - bijvoorbeeld voor de Wmo - gaat ook daadwerkelijk naar zorg. Medewerkers krijgen altijd een fatsoenlijk salaris en vallen onder een cao.

Voor de ouderen- en gehandicaptenzorg komt er een personeel bezettingsnorm die ervoor zal zorgen dat verzorgenden voldoende tijd hebben voor de bewoners. We houden verzorgingshuizen open, zodat ouderen ook in de toekomst in vrijheid kunnen kiezen voor een beschermde woonomgeving. We stappen over op locatiefinanciering, zo voorkomen we dat geld blijft hangen in grote organisaties.

CDA

Bij het organiseren van zorg staat in onze ogen de hulpvragende mens steeds centraal. **Wij willen deze zorg dichtbij huis versterken en beter organiseren**, zodat de professionele zorg en ondersteuning beter aansluiten bij de keuzes van mensen om zo lang mogelijk regie over hun eigen leven te willen houden. Zorgverlening is maatwerk: Niet de protocollen, formulieren of standaardhokjes van de zorgaanbieder of gemeente zijn uitgangspunt, maar de individuele zorgvraag. Innovatie en nieuwe medische inzichten kunnen daarbij helpen en **het persoonsgebonden budget kan een belangrijk instrument zijn** om die zorg naar eigen wens in te richten.

Wij ondersteunen lokale en regionale initiatieven, waarbij buurten, verenigingen, bedrijven, kerken, etc. met elkaar deze alledaagse zorg voor ouderen en zieken in hun eigen omgeving organiseren.

Betere zorg thuis vraagt ook om meer aandacht voor het welzijn van ouderen en gehandicapten. De overheid kan dit niet alleen, maar kan wel haar aandeel leveren in het aanbod van o.a. welzijnswerk, geestelijke verzorging en aandacht voor eenzaamheid.

Daarom kiezen wij in de langdurige zorg voor **meer investeringen in de kwaliteit van de medewerkers**. In de gehandicaptenzorg kunnen ouders en kinderen blijven rekenen op de noodzakelijke en dikwijls intensieve zorg; een leven lang. Cliënten die langdurige zorg en ondersteuning nodig hebben moeten ongeacht de van toepassing zijnde

regels een passende oplossing kunnen krijgen. **Het budget volgt de cliënt in plaats van andersom.** Persoonsvolgende bekostiging kan hierbij een goed instrument zijn.

In verpleeghuizen of instellingen voor mensen met een beperking staat de kwaliteit van leven voorop. Juist daarom willen wij het verzorgend personeel alle ruimte bieden om die zorg op een menselijke manier te bieden. Onnodige regels worden geschrapt, zodat het personeel alle aandacht op de zorg kan richten. Voor goede zorg is betrokken en voldoende personeel onontbeerlijk. Daarom zullen bezettingsnormen vastgesteld moeten worden. En tot dat dit gebeurd is, geldt als uitgangspunt dat er minimaal twee zorgmedewerkers voor een groep van maximaal acht mensen zorgen.

Onder het huidige kabinet is marktwerking in de zorg steeds meer een doel op zich geworden. Nadat de minister eerst de langdurige zorg, wijkverpleging en de GGZ-zorg naar de zorgverzekeringwet heeft overgeheveld, heeft het kabinet vervolgens de zorgverzekeraars volledig financieel risicodragend gemaakt voor die zorg, terwijl bekend was dat de risicoverevening niet op orde is. Hierdoor is een ongewenste prikkel voor zorgverzekeraars ontstaan om chronisch zieken en gehandicapten niet als verzekerde toe te laten. Op deze manier wordt de solidariteit ondermijnd en daarom wordt deze maatregel ongedaan gemaakt.

Het eigen risico blijft een goed instrument om de kosten in de hand te houden, maar **een forse verlaging van het eigen risico** maakt dat de lasten voor de zorg eerlijker worden verdeeld onder gezonden en zieken.

Het reguliere bezoek aan de huisarts blijft wat ons betreft buiten het eigen risico vallen, zodat iedereen toegang blijft houden tot medische zorg. Ook voor minderjarige kinderen komt er geen eigen risico voor medisch specialistische zorg; wij vinden het belangrijk dat ouders altijd de mogelijkheid hebben om met hun kinderen het zekere voor het onzekere te nemen.

D66

Door te vertellen dat huisartsenzorg niet van het eigen risico afgaat, kunnen we het mijden van zorg voorkomen en kan de huisarts zijn taak beter uitoefenen.

Daarnaast publiceren ziekenhuizen en zorgverzekeraars de kosten van behandelingen die binnen het eigen risico vallen.

In de gehandicaptensector moeten de komende periode ouder en kind weer centraal komen te staan en het beleid zich naar die belangen voegen door te zorgen voor maatwerk en toegankelijkheid.

D66 wil instellingen waar mensen langdurige zorg ontvangen stimuleren om in de huisregels expliciete aandacht te hebben voor tolerantie voor elkaar en voor de persoonlijke vrijheid om te mogen zijn wie je bent. Dit kan bijvoorbeeld door het stimuleren van een Roze Loper. Ook persoonsvolgende bekostiging zou meer maatwerk kunnen bevorderen.

ChristenUnie

Wij willen meer ruimte voor huisartsen en wijkverpleegkundigen en zorg in de thuissituatie. Het eigen risico wordt fors verlaagd en we kappen in het woud van polissen. Alle specialisten moeten in loondienst. De beste verpleeghuiszorg wordt de norm. Stapeling van eigen bijdragen gaan we tegen, chronisch zieken en gehandicapten worden ontzien. En we investeren fors in preventie: voorkomen is immers beter dan genezen.

Er komt geen kostendelersnorm voor mantelzorgers ('mantelzorgboete').

We willen de stapeling van eigen bijdragen in de zorg tegengaan, om de groei van zorgkosten voor in het bijzonder chronisch zieken en gehandicapten te begrenzen.

Er komt een agenda voor verbetering van de kwaliteit van de gehandicaptenzorg. We investeren in de kwaliteit en beschikbaarheid van voorzieningen en in het personeel.

De ChristenUnie wil minder marktwerking en meer zeggenschap.

Daarom wordt het aantal polissen flink uitgedund. Zorgverzekeraars brengen het aantal merken ('labels') terug en de budgetpolis wordt afgeschaft. De natura- en restitutiepolis blijven bestaan.

Zorgverzekeraars hebben een zorgplicht voor hun verzekerden. Risicoselectie, waarbij bepaalde groepen worden

uitgesloten of wordt geselecteerd op hogeropgeleiden, past daar niet bij.
Verzekerden krijgen objectieve informatie over het aanbod, zowel wat betreft prijs als inhoud, van zorgverzekeraars.

Het wordt mogelijk om een polis meerjarig af te sluiten.

Het verplichte eigen risico wordt aanzienlijk verlaagd.

De zorgtoeslag, de compensatie van het eigen risico via de gemeente en een collectieve zorgverzekering voor minima (via de gemeente) blijven bestaan.

Winstuitkeringen passen niet in de zorg. Geld dat in de zorg wordt verdiend, blijft in de zorg. Het eigen risico bij de apotheker voor zorgprestaties (voorlichting) wordt afgeschaft.

We willen dat in de zorg 'met' mensen in plaats van 'over' mensen wordt gesproken. Daarom is het belangrijk dat de positie van cliëntenraden en patiëntenorganisaties wordt versterkt. Daarom is het belangrijk dat zorgverzekeraars weer gaan functioneren als coöperaties. Daarom is het belangrijk dat het persoonsgebonden budget (PGB) in alle zorgwetten is verankerd, zodat mensen de zorg en ondersteuning kunnen afstemmen op hun persoonlijke situatie. Niet iedereen is zelfredzaam. De overheid zal daar haar beleid op moeten afstemmen. Zorgprofessionals verdienen meer zeggenschap over de zorg die zij leveren.

Het PGB is in alle zorgwetten verankerd en moet toegankelijk, flexibel en toereikend zijn om passende zorg in te kopen. Alleen dan is het een instrument voor mensen om regie te hebben over hun zorg. In de Wet langdurige zorg ontwikkelt het PGB voor instellingszorg zich in stappen tot een persoonsvolgend budget. De positie van cliëntenraden in instellingszorg wordt versterkt. Patiëntenorganisaties vervullen een belangrijke rol in het lotgenotencontact. Hun taken worden uitgebreid met het ondersteunen van zelfzorg. Zorgverzekeraars stellen hiervoor middelen beschikbaar.

GroenLinks

We investeren in zorg en welzijn voor ouderen, mantelzorgers, mensen met een beperking, kinderen en jongeren die ondersteuning nodig hebben. We investeren extra in preventie, waarbij het zowel om de gezondheid als het sociaal functioneren gaat.

Op buurtniveau wordt de samenwerking tussen huisartsen, wijkverpleging, ouderenzorg en sociaal werk verbeterd.

Om de solidariteit tussen ziek en gezond en tussen oud en jong in de zorg te herstellen, roepen we de wildgroei aan zorgpolissen een halt toe. Er komen transparante verzekeringspolissen met een breed basispakket. Het aantal polissen wordt beperkt tot één naturapolis en één restitutiepolis per verzekeraar. Collectieve verzekeringen via werkgevers of maatschappelijke organisaties worden alleen toegestaan wanneer deze aantoonbaar gericht zijn op gezondheidswinst of betere kwaliteit van zorg. **Om de solidariteit tussen arm en rijk te vergroten worden de zorgkosten gedeeld via progressieve belastingen. Het eigen risico wordt afgeschaft. De nominale premie voor de ziektekostenverzekering gaat fors omlaag.**

Marktwerking in de zorg wordt strenger gereguleerd.

We zorgen ervoor dat mensen meer zeggenschap krijgen over de inhoud van hun zorg. De vrijeartsenkeuze blijft behouden. Het persoonsgebonden budget (PGB) wordt ook mogelijk in de Zorgverzekeringswet. Er komt een integraal PGB voor mensen die ondersteuning krijgen bij zorg, participatie, scholing en wonen. Mensen die langdurig moeten verblijven in zorginstellingen krijgen meer mogelijkheden om zelf hun zorgaanbieder te kiezen.

Zorgaanbieders in de GGZ en voor mensen met een verstandelijke beperking versterken de invloed van familie- en netwerkrelaties door het instellen van familie- en netwerkraden naast de cliëntenraden.

SGP

Er dient daarom per huishouden een inkomensafhankelijk maximum aan eigen bijdragen te worden vastgesteld.

Ook moet er rekening gehouden worden met de gezinssamenstelling. Daarvoor geldt: hoe meer opgroeiende kinderen, hoe lager de maximale eigen bijdrage.

De eigen bijdrage is vaak een bron van veel gedoe. Het vooraf informeren van mensen hoe hoog die zal worden, is een eerste vereiste. Daarbij hoort ook het bekendmaken van wat de gemeente kan doen als de eigen bijdrage niet opgebracht kan worden.

Mensen die zijn aangewezen op langdurige zorg moeten het hebben van een goede samenwerking tussen de zorgmedewerkers, mantelzorgers, familie en vrijwilligers. De zorg voor deze oudere mensen en mensen met een chronische ziekte, dient van topkwaliteit te zijn. Daarbij zijn keuzevrijheid en eigen regie opnieuw een belangrijk uitgangspunt.

Extra geld is nodig voor de directe zorg aan mensen die langdurig gebruik maken van zorg. Dat geld moet een impuls geven aan de kwaliteit van deze langdurige zorg.

Het persoonsvolgend budget komt in plaats van de inkoopafspraken van het zorgkantoor. Hiermee kunnen alle mensen die levenslang en levensbreed zorg en ondersteuning nodig hebben, een zorgaanbieder kiezen die helemaal bij hen past. Ook kan de zorg daarmee helemaal afgestemd worden op de eigen wensen, behoeften en persoonlijke omstandigheden. Dankzij het persoonsvolgend budget lopen mensen niet meer het risico dat ze terecht komen bij een aanbieder die niet bij hen past, omdat de zorgverzekeraar te weinig zorg heeft ingekocht bij de gewenste zorgaanbieder. In tegenstelling tot een persoonsgebonden budget hoeven mensen zich niet bezig te houden met de zorgadministratie. Verzekeraars en de inspectie blijven wel controleren of de zorg van goede kwaliteit is.

De introductie van het persoonsvolgend budget moet samen opgaan met een forse vermindering van de administratieve lasten.

Het persoonsgebonden budget voor mensen die langdurig op zorg zijn aangewezen, verdient op een zo kort mogelijke termijn versterking. De administratieve lasten voor de budgethouders dienen drastisch te dalen. Zorgverzekeraars leggen geen overbodige regels meer op die niets toevoegen aan de kwaliteit van de zorg.

Mensen met een psychische stoornis die blijvend behoefte hebben aan permanent toezicht krijgen toegang tot de Wet langdurige zorg.

Jongeren die volwassen worden moeten hun zorg nu vaak opnieuw organiseren omdat zij te maken krijgen met andere zorgwetten. Daarom moet er werk van gemaakt worden om de verschillende zorgwetten beter op elkaar aan te sluiten.

Casemanagers kunnen een goede bijdrage leveren aan kwalitatief goede dementiezorg en het ontzorgen van mantelzorgers. Daarom moet er een recht komen op ondersteuning van een in dementie gespecialiseerde casemanager. Ook bij andere complexe zorgvormen kan een casemanager toegevoegde waarde hebben.

Mensen die langdurig gebruik moeten maken van zorg, krijgen recht op gespecialiseerde geestelijke verzorging. Onvrijwillige zorg mag slechts als uiterste middel worden ingezet als alle mogelijkheden voor vrijwillige zorg op niets zijn uitgelopen. De wetten die hierover gaan, brengen echter een onwerkbare papierberg met zich mee voor zorgmedewerkers. Daar moet verandering in komen.

Partij voor de Dieren

Geen marktwerking in de zorg. Er komt een Nationaal Zorgfonds, dat zorg toegankelijk maakt voor iedereen.

Het eigen risico wordt afgeschaft.

Geen eigen bijdrage voor jeugdzorg.

50PLUS

Het eigen risico wordt afgeschaft. Een eerste stap kan een verlaging naar maximaal € 200,- zijn. **Einde aan de marktwerking in de zorg.** Macht en kosten van de zorgverzekeraars terugdringen.

50PLUS wil een nieuw zorgstelsel per 2020. Alle onderzoeken en voorbereidingen daartoe dienen na de verkiezingen te beginnen. Uitgangspunten voor 50PLUS zijn daarbij:

Marktwerking in de zorg terugdraaien.

50PLUS is tegen winstuitkering door zorgverzekeraars.

Tegengaan jaarlijkse zeer dure reclamecampagnes om mensen te laten overstappen.

Oprichting van een landelijk, onafhankelijk administratiekantoor dat zorgdraagt voor de administratieve kant van het nieuwe zorgstelsel, 'Ziekenfonds 2.0'.

Bij de introductie van 'Ziekenfonds 2.0' wordt de huidige rol van zorgverzekeraars beëindigd. Zo kan het eigen risico worden afgeschaft. Een eerste stap kan een verlaging naar maximaal € 200,- zijn. Dit voorkomt ook het mijden van

zorg.

Zorgverzekeraars bieden alleen nog aanvullende verzekeringen aan.

Basistandheelkunde en fysiotherapie maken deel uit van het 'Ziekenfonds 2.0'.

Minder administratie, minder managers en minder vergaderen.

Niet alleen de spoedeisende zorg is 7 dagen per week beschikbaar, ook bijv. huisartsen en poliklinieken moeten toewerken naar openstelling gedurende 7 dagen per week.

De goede ervaringen van Buurtzorg worden nadrukkelijk betrokken bij de vorming van een nieuw zorgstelsel.

50PLUS steunt het initiatief www.nationaalzorgfonds.nl.

Invoeren van een medische datacard voor gegevens, die tevens gebruikt kan worden als codicil. Hierdoor is het elektronisch patiëntendossier (EPD) op termijn niet langer gewenst.

In alle gemeenten gelijke basiszorg en zorguren (incl. gemaximeerde, **bepaalde eigen bijdragen**).

Volledige transparantie over de behandelingen en het verleden van medici.

50PLUS vindt dat een overheid die uitgaat van het zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen van ouderen dat ook daadwerkelijk mogelijk moet maken.

Voor Nederland

Wat ons betreft zou iedereen grotendeels zelf zijn of haar eigen basispakket moeten kunnen samenstellen. En de miljarden op de plank bij de zorgverzekeraars stoppen wij in de zorg. Dat betekent: betere zorg en lagere premies.

Voor chronisch zieken en gehandicapten trekken wij honderden miljoenen extra uit en leveren we maatwerk.

We verlagen het eigen risico in de zorg met liefst 50,- euro.

DENK

Vóór het afschaffen van het eigen risico in de zorg. Dit wordt gefinancierd door het afnemen van winsten bij zorgverzekeraars, het aanpakken van exorbitante salarissen bij zorgverzekeraars en het tegengaan van fraude en verspilling

Vóór een landelijk vastgestelde basis voor de jeugdzorg aan de hand van landelijke prestatie-indicatoren

Vóór het versterken van de expertise in de gemeentelijke jeugdteams. De jeugdteams mogen geen doorverwijsclubje worden, maar moeten wijkhulpteams zijn.

Vóór het afzien van het invoeren van een eigen bijdrage per bezoek aan de huisarts.

Nieuwe Wegen

Het eigen risico in de zorg verdwijnt. De miljardenreserves van de verzekeraars worden afgeroomd.

Tandheelkundige zorg keert terug in het basispakket. We financieren dat door het niet meer vergoeden van de 1366 overbodige handelingen in de medische zorg. We steunen verder onderzoek naar de noodzaak van een Nationaal Zorgfonds.

Forum voor Democratie

Verlaging eigen risico. De huidige € 385 eigen risico wordt verlaagd tot maximaal € 200.

De Burger Beweging

Ruimte geven aan nieuwe initiatieven in het zorgstelsel, zoals het GezondheidsCoöperatief Nederland, Zorgeloos en het Nationaal Zorgfonds en **stoppen met private verzekeringsmaatschappijen.**

Stoppen met verplicht eigen risico (dit kan betaald worden met hiervoor genoemd punt).

Vrijzinnige Partij

De winst die momenteel gemaakt door de verzekeraars is nagenoeg gelijk aan de som van het eigen-risico. Daarom is er ruimte om het huidige verplicht eigen risico af te schaffen.

Piratenpartij

Het eigen risico is een straf op (chronisch) ziek zijn. Het leidt tot het uitstellen of vermijden van zorg. Dat is gevaarlijk en heeft uiteindelijk hogere kosten tot gevolg. **Het verplichte eigen risico wordt afgeschaft.**

PGB

GroenLinks

We zorgen ervoor dat mensen meer zeggenschap krijgen over de inhoud van hun zorg. De vrijeartsenkeuze blijft behouden. **Het persoonsgebonden budget (PGB) wordt ook mogelijk in de Zorgverzekeringswet. Er komt een integraal PGB voor mensen die ondersteuning krijgen bij zorg, participatie, scholing en wonen.** Mensen die langdurig moeten verblijven in zorginstellingen krijgen meer mogelijkheden om zelf hun zorgaanbieder te kiezen. Zorgaanbieders in de GGZ en voor mensen met een verstandelijke beperking versterken de invloed van familie- en netwerkrelaties door het instellen van familie- en netwerkraden naast de cliëntenraden.

SGP

Het persoonsgebonden budget voor mensen die langdurig op zorg zijn aangewezen, verdient op een zo kort mogelijke termijn versterking. De administratieve lasten voor de budgethouders dienen drastisch te dalen. Zorgverzekeraars leggen geen overbodige regels meer op die niets toevoegen aan de kwaliteit van de zorg. Mensen met een psychische stoornis die blijvend behoefte hebben aan permanent toezicht krijgen toegang tot de Wet langdurige zorg.

MANTELZORG

Kostendelersnorm (mantelzorgboete)

Ondersteuning

PvdA

Wij zijn tegen invoering van de 'mantelzorgboete', de kostendelersnorm voor AOW'ers.

SP

De kostendelersnorm ('mantelzorgboete'), een korting op de uitkering voor mensen die anderen ondersteunen, wordt helemaal afgeschaft.

ChristenUnie

Geen kostendelersnorm voor mantelzorgers en een ruimere verlofregeling voor mantelzorgers. Geen belemmeringen om vrije dagen te 'schenken' aan een mantelzorgende collega.

Er komt geen kostendelersnorm voor mantelzorgers ('mantelzorgboete').

We willen de stapeling van eigen bijdragen in de zorg tegengaan, om de groei van zorgkosten voor in het bijzonder chronisch zieken en gehandicapten te begrenzen.

Instellen van een mantelzorgfonds. De druk op de combinatie van arbeid en zorg blijft toenemen. Naast de druk om betaald werk te doen, verwacht de samenleving ook steeds meer van mantelzorgers. De ChristenUnie stelt werkgevers in staat de overmatige kosten van mantelzorgverlof bij de overheid in rekening te brengen en stelt daartoe een mantelzorgfonds in.

GroenLinks

We waarderen mantelzorg en vrijwilligerswerk als gelijkwaardige vormen van participatie.

De onbelaste vrijwilligersvergoeding gaat omhoog.

Financiële drempels zoals de kostendelersnorm mogen geen belemmering zijn om voor elkaar te zorgen. Er komt geen mantelzorgboete in de AOW.

SGP

Mantelzorgers en vrijwilligers zijn het bindmiddel van onze samenleving. **De overheid houdt er toezicht op dat de wettelijke verplichtingen om mantelzorgers en vrijwilligers te ondersteunen, worden nagekomen.**

Het is uiterst ongewenst dat ons belastingstelsel mantelzorgers en vrijwilligers afstraft in plaats van beloont. Dat moet écht anders!

Uitkeringsgerechtigden moeten voldoende ruimte krijgen om mantelzorg te verrichten. Ook vrijwilligerswerk moet mogelijk zijn wanneer niet duidelijk sprake is van verdringing van betaalde arbeid en beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt niet onder druk komt te staan.

Mantelzorg dient óók als maatschappelijke tegenprestatie erkend te worden.

..... Deze oneerlijke fiscale discriminatie treft overigens ook huishoudens waarbij een van de partners niet eens de keus heeft om te gaan werken. Denk aan eenverdieners met een chronisch zieke of gehandicapte partner, of als een van de partners al lang zonder werk zit of studeert of met pensioen is gegaan of de zorg op zich neemt voor een ziek kind. Heel wrang! Om deze redenen moet de fiscus weer uitgaan van de draagkracht van het gezin. Dat is wel zo eerlijk.

Partij voor de Dieren

Kortere werkweken dragen bij aan een betere verdeling van het beschikbare werk en moeten voor iedereen mogelijk gemaakt worden. Ze brengen tegelijkertijd de werkloosheid en de milieudruk van onze samenleving omlaag. Een betaalde baan wordt zo ook beter te combineren met mantelzorg, ouderschap of vrijwilligerswerk. Het illustreert ons ideaal om in een maatschappij te leven waarin betaalde arbeid niet langer als het enige of voornaamste doel in het leven wordt gezien. Voor je inkomen mag het bovendien niet uitmaken waar je vandaan komt, of je man of vrouw bent, getrouwd, samenwonend of alleenstaand, lesbisch of transgender, et cetera.

De mantelzorgboete wordt geschrapt.

50PLUS

Geen mantelzorgboete voor AOW-gerechtigden.

Er komt een gemeentelijk basispakket voor thuiszorg, mantelzorgondersteuning en dagbesteding. Dit moet een einde maken aan onduidelijkheid en aan verschillen tussen gemeenten.

Mantelzorgondersteuning gaat deel uitmaken van een gemeentelijk basispakket. Dit maakt een einde aan te grote verschillen per gemeente.

Landelijke registratie van mantelzorgers, zodat financiële en andere maatregelen ter ondersteuning en waardering van de mantelzorgers op een eenvoudige manier uitgewerkt kunnen worden.

Vrijzinnige Partij

..... **dat de kostendelersnorm afgeschaft wordt;**

Mantelzorg willen we terug brengen naar de warme basiswaarde van de intentie. Het is goed als iemand vrijwillig een ander wil helpen door hem of haar te beschermen. Zodra de mantelzorger echter geen gelegenheid heeft om zelf te kunnen ontspannen, gaat het vaak mis. Om dit te voorkomen pleit de Vrijzinnige Partij er voor dat er altijd andere passende zorg beschikbaar moet zijn.

Artikel 1

Er komt een Nationaal Actieplan tegen Eenzaamheid onder ouderen. **Mantelzorg voor ouderen en zorgbehoevenden wordt fiscaal beloond.**

GRONDWET

Uitbreiding artikel 1

SP

In artikel 1 van de Grondwet wordt expliciet gemaakt dat discriminatie op grond van seksuele geaardheid, leeftijd en handicap niet is toegestaan. We maken vaart met de uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking.

CDA

Het CDA staat achter artikel 1 van de grondwet en is tegen elke vorm van discriminatie. **Bij een grondswetswijziging zal het CDA een initiatief om “seksuele gerichtheid” en “handicap” hierin expliciet op te nemen steunen.** Waardoor deze gronden net zoals discriminatie van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras en geslacht expliciet genoemd zullen worden.

ChristenUnie

Artikel 1 van de Grondwet met het ‘recht op gelijke behandeling’ wordt uitgebreid met ‘handicap’ of ‘geaardheid’, zodat ook expliciet het verbod van discriminatie op deze grond wordt benoemd.

GroenLinks

In artikel 1 van de Grondwet over gelijke behandeling wordt expliciet gemaakt dat ook discriminatie op grond van homo- en heteroseksuele gerichtheid, genderidentiteit, leeftijd en handicap niet is toegestaan. In de Algemene wet gelijke behandeling wordt transgenderdiscriminatie en discriminatie van mensen met een intersekseconditie expliciet verboden.

Mogelijk maken om wetten te toetsen aan de Grondwet

D66

D66 wil de democratische controle moderniseren. **Rechters moeten de bevoegdheid krijgen om wetten te toetsen aan de Grondwet,** zodat de controle op de macht beter gespreid is en individuele rechten beter beschermd zijn. Als deze zogenaamde constitutionele toetsing is ingevoerd met waarborgen voor de zorgvuldigheid van wetgeving, kan de indirect gekozen Eerste Kamer worden afgeschaft.

ChristenUnie

Er komt een Constitutioneel Hof dat wetten mag toetsen aan de Grondwet en wetten onverbindend kan verklaren. De Nederlandse en Friese taal, evenals gebarentaal, worden grondwettelijk verankerd. Op gelijke wijze wordt in het Caribisch deel van Nederland recht gedaan aan de overige talen in het Koninkrijk, Papiaments en Engels.

GroenLinks

Burgers krijgen het recht om wetten door een rechter te laten toetsen aan de Grondwet. Wanneer deze constitutionele toetsing is verwezenlijkt, wordt de Eerste Kamer afgeschaft.

Partij voor de Dieren

Een constitutioneel hof stelt rechters in staat om wetten en verdragen te toetsen aan de Grondwet.

DENK

DENK vindt dat met de principes van onze Grondwet niet mag worden gemarchandeerd en dat de interpretatie ervan niet op een arbitraire wijze mag worden gepolitiseerd. DENK is daarom:

Vóór een Grondswetswijziging om rechterlijke toetsing aan onze Grondwet door een Constitutioneel Hof mogelijk te maken.

Vrijzinnige Partij

Het is vrijzinnig om een algemene hardheidsclausule voor wetten en regelgeving op te nemen, zodat de rechter in individuele gevallen kan en mag bepalen dat wetgeving per onderwerp in dat geval te harde en onbedoelde

gevolgen heeft. **Iedere Nederlander krijgt het recht om in zijn/haar individuele geval de wetgeving door de rechter te laten toetsen aan de grondwet.**

Wij vinden het een slechte zaak dat de rechter beperkt wordt door het verbod om wetgeving te toetsen aan de grondwet. (artikel 120 Grondwet). **Het is vrijzinnig om toetsingsrecht te realiseren.** Toetsingsrecht bestaat uit het schrappen van het toetsingsverbod, invoeren van een beperkingssystematiek, een constitutionele toets en een hardheidsclausule.

De toetsing wordt uitgewerkt in wetgeving en overgedragen aan een nieuw op te richten Constitutioneel Hof. Daardoor ontstaat het vrijzinnig perspectief dat beide Kamers der Staten-Generaal worden samengevoegd. De noodzaak en het bestaansrecht van de Eerste Kamer der Staten-Generaal als “waakhond” tegen onbezonnen wetgeving is dan komen te vervallen.

Piraten Partij

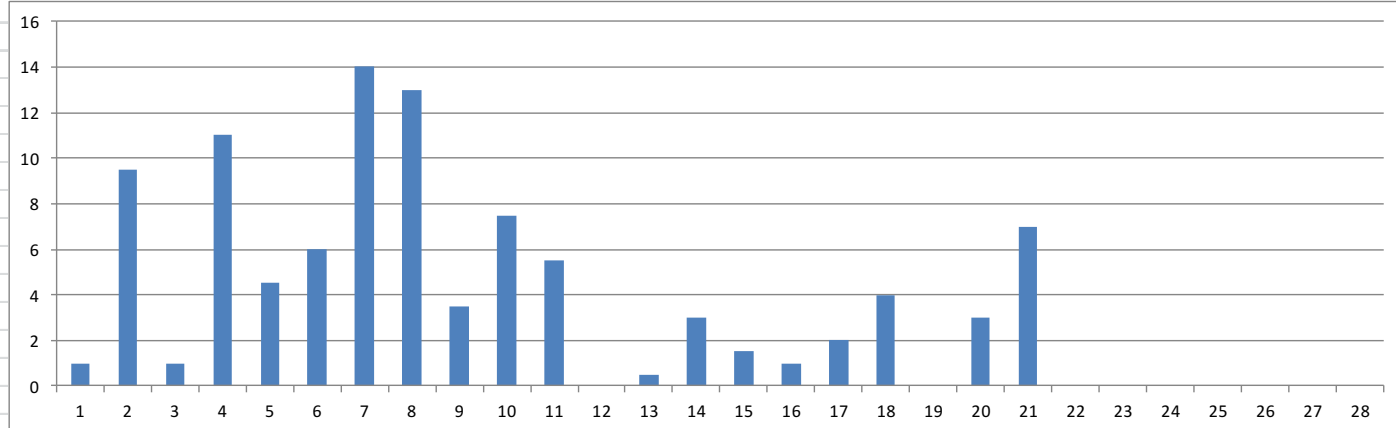
Wanneer wetten aan de grondwet getoetst worden, kunnen veel schendingen van burgerrechten worden voorkomen. Op dit moment is het grondwettelijk verboden om nieuwe wetgeving aan de grondwet te toetsen. Nederland is een van de weinige westerse landen zonder constitutioneel hof. Dit verbod moet worden geschrapt. En er moet een constitutioneel hof worden ingericht. Dit constitutioneel hof wordt een aanvulling op de Eerste Kamer, die gewoon in huidige vorm blijft bestaan.

Artikel 1

Wij heffen Artikel 120 van de Grondwet op (het artikel verbiedt het toetsen van wetten aan de Grondwet); Nationaliteit, genderidentiteit en seksuele geaardheid worden toegevoegd aan Artikel 1 van de Grondwet.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
		VVD	PvdA	PVV	SP	CDA	D66	ChristenUnie	GroenLinks	SGP	PvdD	50PLUS	Ondernemers	VNL	DENK	Nw Wegen	FVD	DBB	Vrijz	GeenPeil	Piraten	Artikel1	Niet Stem	Libertarisch	Lokaal	Jezus Leeft	StemNL	combi	VDP	
VN-verdrag	leidend, de norm		2		2		2		2	0	2											2								
	belangrijk				1		1		1																					
Toegankelijkheid	OV		1		1		1	1	1		1	1																		
	publieke ruimte en gebouwen				1		1	1	1																					
	stemmen	1																												
	gebarentaal als officiële taal		1					1														1	1							
	informatie		1		1		1	1															1	1						
overige																			1											
Werk	quota	-1	0,5			-1			1	-1					1															
	financiële tegemoetkomingen werkgever	1				1		1		1																				
	overige		1		1		1		1													1								
Onderwijs	afschaffen leenstelsel					1																								
	compensatie voor studenten		1						1																					
	passend onderwijs				1		1	1	1						1					1										
	overige																					1	1							
Sport								1																						
Zorg	afschaffen marktwerking		0,5					0,5	0,5		1	1																		
	Zorgfonds				1						1	1				0,5		1												
Eigen risico	afschaffen		1	1	1		-1	0,5	1		1	1			1	1		1	1		1									
	verlagen					0,5	0	0,5							0,5			0,5												
Eigen bijdrage	afschaffen																													
	reduceren							0,5		0,5	0,5						0,5													
PGB					1		1	1	1																					
Mantelzorg	ondersteuning							1	1	1	1											1								
	afschaffen kostendelersnorm		0,5		1			1	0,5	1	1	0,5								1										
Grondwet	Gehandicapten benoemen in art. 1				1	1		1	1																					
	Toetsing						0	0	0		0				0				0		0	0	0							
		1	9,5	1	11	4,5	6	13,5	13	3,5	7,5	5,5	0	0,5	3	1,5	1	2	4	0	3	7	0	0	0	0	0	0	0	0

1	9,5	1	11	4,5	6	14	13	3,5	7,5	5,5	0	0,5	3	1,5	1	2	4	0	3	7	0	0	0	0	0	0	0	0
---	-----	---	----	-----	---	----	----	-----	-----	-----	---	-----	---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Party	Score
VVD	1,0
PvdA	9,5
PVV	1,0
SP	11,0
CDA	4,5
D66	6,0
ChristenUnie	14,0
GroenLinks	13,0
SGP	3,5
PvdD	7,5
50PLUS	5,5
Ondernemers	0,0
VNL	0,5
DENK	3,0
Nw Wegen	1,5
FVD	1,0
DBB	2,0
Vrijz	4,0
GeenPeil	0,0
Piraten	3,0
Artikel1	7,0
Niet Stem	0,0
Libertarisch	0,0
Lokaal	0,0
Jezus Leeft	0,0
StemNL	0,0
combi	0,0
VDP	0,0

Platform Gehandicapten Zuidoost

Ronald Blonk

blonkronald@gmail.com

De partijen:

1. VVD ([verkiezingsprogramma](#))
2. PvdA ([verkiezingsprogramma](#))
3. PVV ([verkiezingsprogramma](#))
4. SP ([verkiezingsprogramma](#))
5. CDA ([verkiezingsprogramma](#))
6. D66 ([verkiezingsprogramma](#))
7. ChristenUnie ([verkiezingsprogramma](#))
8. GroenLinks ([verkiezingsprogramma](#))
9. SGP ([verkiezingsprogramma](#))
10. Partij voor de Dieren ([verkiezingsprogramma](#))
11. 50PLUS ([verkiezingsprogramma](#))
12. Ondernemerspartij ([verkiezingsprogramma](#))
13. VNL Voor Nederland ([verkiezingsprogramma](#))
14. DENK ([verkiezingsprogramma](#))
15. Nieuwe Wegen ([verkiezingsprogramma](#))
16. Forum voor Democratie ([verkiezingsprogramma](#))
17. De BurgerBeweging (19 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
18. Vrijzinnige Partij (19 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
19. GeenPeil (19 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
20. Piratenpartij (19 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
21. Artikel 1 (18 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
22. Niet Stemmers (16 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
23. Libertarische Partij (16 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
24. Lokaal in de Kamer (15 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
25. JEZUS LEEFT (7 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
26. StemNL (6 kieskringen) ([verkiezingsprogramma](#))
27. [Mens en Spirit](#) / [Basisinkomen Partij](#) / [V-R \(Vrede & Recht\)](#) (2 kieskringen)
28. Vrije Democratische Partij (2 kieskringen)